

İŞ GÜVENLİĞİ SEMPOZYUMU

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Adana Şubesi ile Çukurova Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü tarafından düzenlenen sempozyum 8-9 Mart 2007 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

350 katılımcı ile gerçekleştirilen sempozyumda 33 bildiri sunulmuştur. Sempozyum süresince uzmanlar ve araştırmacıların katıldığı bilimsel ve teknik oturumların yanı sıra "Madenlik Sektöründe İş Güvenliği" konulu bir de panel düzenlenmiştir.

Oda Başkanımız Sn. Mehmet TORUN'un açılış konuşması;

Hızlı teknolojik gelişmeler bir yandan insanın refahına hizmet ederken, öte yandan insan hayatı ve çevre için tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle sanayileşmenin ve kütle üretim süreçlerinin ön plana çıktığı geride bıraktığımız 20 yüzyıl; yoğun makineleşme ve üretim sürecine giren yüzlerce kimyasal maddenin yol açtığı meslek hastalıkları ve iş kazalarının yoğunlaştığı bir yüzyıl olarak hatırlanacaktır.

Üretim sürecine giren her yeni madde, her yeni makine, araç ve gereç insan sağlığı, işyeri güvenliği, çevre sağlığı ve çevre güvenliği için tehdit oluşturmaktadır. Bir bakıma yükselen refahın faturası, insanlığa iş kazaları, meslek hastalıkları ve çevre kirlenmesi olarak kesilmektedir.

Sağlıklı çalışma ortamı ve çevresi iş barışının, hızlı ve sağlıklı kalkınmanın da ön şartıdır. Çünkü iş kazaları ve meslek hastalıkları sonuçları itibarıyla insan hayatını ve sağlığını tehdit etmesinin yanı sıra işletmeleri de ağır faturalara mahkum etmektedir.

Yaşama hakkı en temel insan hakkıdır. ILO kaynaklarına göre her yıl 1.2 milyon kadın ve erkek, iş kazaları ve meslek hastalıkları dolayısıyla hayatını kaybetmektedir. Yine aynı kaynaklara göre; her yıl 250 milyon insan iş kazaları, 160 milyon insan ise meslek hastalıkları sonucu ortaya çıkan zararlara maruz kalmaktadır.

İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu gerek maddi ve gerekse manevi kayıplar gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabaları önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Ödenmesi gereken fatura ise bu ülkelerin GSMH'nin önemli bir bölümünü teşkil etmektedir.

Bazı kaynaklarca, endüstrileşmiş ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin, bu ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıllarının % 1'i ile % 3'ü oranında değiştiği belirtilmektedir. Ülkemizde ise en iyimser yaklaşımla, iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin yılda 4 katrilyon TL olduğu tahmin edilmektedir.

Daha sağlıklı ve daha güvenli işyeri ortamı, daha verimli bir çalışmanın da ön koşuludur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde iş sağlığı ve güvenliği, toplumsal kalkınmanın belirleyici unsurları arasında yer almaktadır.

Sosyal Sigortalar Kurumu istatistiklerine göre; 2003 yılı içerisinde madenlerde gerçekleşen toplam iş kazası sayısı 6.401, 2004 yılı içerisinde 6.372 ve 2005 yılında 6.879 olarak gerçekleşmiştir. Bu kazalar sonucunda, 2003 yılında 81, 2004 yılında 68 ve 2005 yılında 116 madenci hayatını kaybetmiştir. Bu rakamların yanı sıra SSK istatistiklerine yansımayan iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kayıplar da ayrıca dikkate alınmalıdır.

Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu maddi ve manevi kayıplar, ülke ekonomisi açısından fevkalade önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle ülkemizde de işçi sağlığı ve güvenliği alanında çok ciddi tedbirlerin alınması mecburiyeti vardır

Başta Anayasa olmak üzere, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda, İş Kanunu'nda, SSK Kanunu'nda, Sendikalar Kanunu'nda, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili tüzük ve yönetmeliklerde konuyla ilgili düzenlemeler mevcuttur. Ancak bunlar; günün koşullarına göre yetersiz, eksik, dağınık ve en önemlisi devlet ve işveren tarafından tam olarak uygulanmamaktadır.

Devletin, işçi sağlığı-iş güvenliği alanında araştırma yaptırmaktan, üretim süreçleri konusunda tarafları bilgilendirmeye, ulusal mevzuatı günün gereksinimlerini karşılayacak bir biçimde güncelleştirmekten, insan sağlığını her şeyin üstünde tutarak işyerlerini etkili bir biçimde denetlemesine kadar pek çok sorumluluğu vardır. İşverenlerin büyük bir bölümü; insanın, çalışanın korunmasını, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınmasını maliyet unsuru olarak görmektedir. Yasanın, yönetmeliğin zorunlu kıldığı önlemleri almak, sağlık kurullarını oluşturmak konusunda işverenlerin sorumluluklarını kendiliğinden yerine getirmeleri beklenmemelidir. İşverenler son yıllarda, süresi belirli hizmet akdi ile işçi çalıştırarak, part-time çalışmayı yaygınlaştırarak, hızla taşeronlaşarak, fason iş vererek,

eve iş verme sistemini yaygınlaştırarak, işyerlerini ve işçileri küçük birimlere bölmeye ve sendikasızmaya çalışmaktadırlar. Bunların sonucu olarak, denetim zorlaşmakta ve alınması gereken önlemler takip edilememektedir.

Madencilik sektörü; zor, yıpratıcı, yüksek oranda risk taşıyan ve bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren, dünyanın en ağır iş koludur. Buna rağmen, madencilik kuruluşlarımızdaki mevcut deneyim birikiminin yok edilmesi, maden işletmeciliğinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi veya kuruluşlara bırakılması; kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için yapılan üretim zorlamaları, bir yandan yetersiz, liyakatsiz kişilerin siyasal amaçlarla kilit mevkilere atanması ve diğer yandan da kamusal denetimin iyice gevşetilmesi kazaların kaçınılmaz hale gelmesine neden olmaktadır.

Kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında, bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörünün daha yakından izlenmesi, değerlendirilmesi ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Odamızın da içinde bulunduğu çalışmalarla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 2007 Yılı "Madenlerde İş Güvenliği Yılı" olarak ilan edilmiştir. Özellikle maden iş kolu açısından, böyle anlamlı bir yıl içinde bulunmamız ve iş kazalarının hız kesmeden devam etmesi nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluşların konu üzerinde bir kez daha önemle durmaları gerektiği kanısındayız.

Maden kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır. Sadece son 3 ayda bile çok sayıda iş kazasıyla karşı karşıya kalınmış ve toplam 21 maden işçisi yaşamını yitirmiştir. Maden mühendisi meslektaşlarımız da söz konusu kazalarda yaşamlarını yitirmişlerdir.

Maden kazalarının önlenmesi için, Odamızın sürekli olarak vurguladığı önlemleri şöyle sıralamak mümkündür:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ta-

Başta Anayasa olmak üzere, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda, İş Kanunu'nda, SSK Kanunu'nda, Sendikalar Kanunu'nda, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili tüzük ve yönetmeliklerde konuyla ilgili düzenlemeler mevcuttur. Ancak bunlar; günün koşullarına göre yetersiz, eksik, dağınık ve en önemlisi devlet ve işveren tarafından tam olarak uygulanmamaktadır.

Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı kuralları hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece, bu kazaların sonu gelmeyecektir.

rafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını artırmak durumundadır. Madencilik sektörü gibi riski yüksek işyerlerinde İş Güvenliği Uzmanının çalıştırılması, çalışan sayısına bakılmaksızın zorunlu olmalıdır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bununla beraber, söz konusu Genel Müdürlüğün 230 civarında personeli ile 24 binin üzerindeki maden ruhsat sahasındaki madencilik faaliyetlerini yeterince takip edebilmesi mümkün değildir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir. Genel Müdürlük tarafından proje ve saha denetimi her açıdan detaylı olarak yapılmalıdır.

Yürürlükte olan yasal mevzuata göre "tekniknezaretçi" uygulamasında önemli sorunlar bulunmaktadır. Bu uygulama

mada her teknik nezaretçi, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki 10 sahaya aynı anda bakabilmekte ve maden sahalarına ayda sadece 2 kez gitmeleri yeterli sayılmaktadır. Bu durum maden sahalarında iş güvenliği bakımından sorunlara neden olmaktadır. Teknik nezaretçi uygulamasında, iş güvenliğinden de sorumlu mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

Maden mühendisinin teknik nezaret görevi alabileceği ruhsat sayısı azaltılmalı, çalışan sayısına bakılmadan tüm yeraltı işletmelerinde teknik nezaretçilerin daimi olarak işyerinde bulunma zorunluluğu getirmelidir.

Madencilik sektöründeki denetimin; dünyada tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, mutlaka maden mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir. Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda maden mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, özellikle yeraltı işletmelerinde her vardiyaya en az bir maden mühendisi zorunluluğu getirilmeli, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır.

Ülkemizde yüksek risk taşıyan, kurlsız ve denetimsiz çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı

Bugünlerde Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri düşünülmektedir. Özel idarelerde yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve teknik kadro bulunmazken bu tür bir değişikliğin iş kazalarını artırmamasından ciddi kaygı duyulmaktadır.

kuralları hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece, bu kazaların sonu gelmeyecektir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya neden olduğu gibi, kaynak israfına ve çevre sorunlarına da neden olmaktadır. Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenmesi ve üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, gerekli

yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Bugünlerde Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri düşünülmektedir. Özel idarelerde yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve teknik kadro bulunmazken bu tür bir değişikliğin iş kazalarını artırmamasından ciddi kaygı duyulmaktadır.

Sempozyumun ülkemize ve sektörümüze katkı koyacağına inanmaktayız. Bu düşüncelerle sempozyumu destekleyen kamu ve özel tüm madencilik kuruluşlarımıza, bildiri sunarak katkı koyanlara, bizzat katılarak bizleri onurlandıranlara ve bu kongrenin gerçekleşmesi için emeği geçen herkese Yönetim Kurulumuz ve şahsım adına teşekkür ederim.

Maden İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu Sonuç Bildirgesi

KAZALAR KADER DEĞİLDİR

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Adana Şubesi ile Çukurova Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü tarafından düzenlenen sempozyum 8-9 Mart 2007 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Ülkemiz madenciliklerinin önemli bir sorunu olan, her yıl yüzlerce insanımızın hayatını kaybetmesine ve binlercesinin sakat kalmasına neden olan iş kazaları, meslek hastalıkları ele alınarak, iş sağlığı ve güvenliği politikaları ve uygulamaları sempozyum süresince tartışılmış, sektördeki bilimsel ve teknik bilgi üretimi araştırmacı ve uzmanlar tarafından paylaşılmıştır.

350 katılımcı ile gerçekleştirilen sempozyumda 33 bildiri sunulmuştur. Sempozyum süresince uzmanlar ve araştırmacıların katıldığı bilimsel ve teknik oturumların yanı sıra **"Madencilik Sektöründe İş Güvenliği"** konulu bir de panel düzenlenmiştir.

İki gün süren sempozyum kapsamında dile getirilen görüşler ve saptamalar ana başlıkları ile aşağıda özetlenmiştir.

- Maden kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır. Sadece yılın ilk üç ayında bile çok sayıda iş kazasıyla karşı karşıya kalınmış ve toplam 14 maden işçisi yaşamını yitirmiştir.

- Yaşama hakkı en temel insan hakkıdır
- Daha sağlıklı ve daha güvenli işyeri ortamı, daha verimli bir çalışmanın da ön koşuludur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde iş sağlığı ve güvenliği, toplumsal kalkınmanın belirleyici unsurları arasında yer almaktadır.

- Başta Anayasa olmak üzere, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda, İş Kanunu'nda, SSK Kanunu'nda, Sendikalar Kanunu'nda, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili tüzük ve yönetmeliklerde konuyla ilgili düzenlen-

Odamızın da içinde bulunduğu çalışmalarla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 2007 Yılı "Madenlerde İş Güvenliği Yılı" olarak ilan edilmiştir. Özellikle maden iş kolu açısından, böyle anlamlı bir yıl içinde bulunmamız ve iş kazalarının hız kesmeden devam etmesi nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluşların konu üzerinde bir kez daha önemle durmaları gerektiği kanısındayız.

meler mevcuttur. Ancak bunlar; günün koşullarına göre yetersiz, eksik ve dağınık durumdadır ve de en önemlisi devlet ve işveren tarafından tam olarak uygulanmamaktadır.

· Devletin, işçi sağlığı-iş güvenliği alanında araştırma yaptırmaktan, üretim süreçleri konusunda tarafları bilgilendirmeye, ulusal mevzuatı günün gereksinimlerini karşılayacak bir biçimde güncelleştirmekten, insan sağlığını her şeyin üstünde tutarak işyerlerini etkili bir biçimde denetlemesine kadar pek çok sorumluluğu vardır. İşverenlerin büyük bir bölümü; insanın, çalışanın korunmasını, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınmasını maliyet unsuru olarak görmektedir. Yasanın zorunlu kıldığı önlemleri almak, sağlık kurullarını oluşturmak konusunda işverenlerin sorumluluklarını kendiliğinden yerine getirmeleri beklenmemelidir.

· Odamızın da içinde bulunduğu çalışmalarla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 2007 Yılı "Madenlerde İş Güvenliği Yılı" olarak ilan edilmiştir. Özellikle maden iş kolu açısından, böyle anlamlı bir yıl içinde bulunmamız ve iş kazalarının hız kesmeden devam etmesi nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluşların konu üzerinde bir kez daha önemle durmaları gerektiği kanısındayız.

· Madencilik sektörü gibi riski yüksek iş yerlerinde İş Güvenliği Uzmanının çalıştırılması, çalışan sayısına bakılmaksızın zorunlu olmalıdır.

· 4857 sayılı İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını çoğaltarak, denetimlerini arttırmalıdır.

· Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuru-

luş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

· Teknik nezaretçi uygulamasında; aynı zamanda iş güvenliğinden de sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

· Maden mühendisinin teknik nezaret görevi alabileceği ruhsat sayısı azaltılmalı, çalışan sayısına bakılmadan tüm yeraltı işletmelerinde daimi olarak maden mühendisi bulundurulma zorunluluğu getirilmelidir.

· Ülkemizde yüksek risk taşıyan, kualsız ve denetimsiz çalışan, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.

· Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenmesi ve üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, gerekli yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

**TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
9 Mart 2007, Adana**

☆☆☆